

A. K.

"Science and Society", amerykański kwartalnik marksistowski w latach wojny (1940-1943)

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 10, 830-834

1948

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

bridge. 1947. Houghton Mifflin Co. Str. XX i 767. Odum Howard W.: *Understanding Society. The Principles of Dynamic Sociology*. New York. 1947. Macmillan. Str. VI i 749. Social Science Research Council: *Public Reaction on the Atomic Bomb and World Affairs: A Nation-wide Survey of Attitudes and Information*. Ithaca. 1947. Cornell University. Str. 310. Zimmerman C. C.: *Family and Civilisation*. New York. 1947. Harper and Bros. Str. X i 829. Zimmerman C. C.: *Outline of American Regional Sociology*. Cambridge. 1947. Phillips Book Store. Str. IX i 122.

Coon C. S.: *A Reader in General Anthropology*. New York. 1948. Henry Holt and Co. Str. 650. Sutherland R. L. i J. L. Woodward: *Introductory Sociology*. Chicago. 1948. J. B. Lippincott Co. Str. 864. Hiller E. T.: *Social Relations and Structures: A Study in Principles of Sociology*. New York. 1947. Harper Bros. Str. XII i 692. Edwards Newton i G. Richey: *The School in the American Social Order*. Boston. 1947. Houghton Mifflin. Str. XIV i 880. Miller Hugh: *A Historical Introduction to Modern Philosophy*. New York. 1947. Macmillan Co. Str. X i 615. Shore Maurice: *Soviet Education*. New York. 1947. Philosophical Library. Str. XX i 346. Webb Beatrice: *Our Partnership*. New York. 1948. Longmans. Barnes H. E.: *An Introduction to the History of Sociology*. Chicago. 1948. University of Chicago Press. Str. XVI i 960. Malinowski B.: *Magic, Science and Religion*. Glencoe. 1948. The Free Press. Durkheim Emile: *The Division of Labor in Society*. (Transl. by George Simpson.) Glencoe. 1948. The Free Press. Str. 439. Durkheim Emile: *The Elementary Forms of the Religious Life*. (Transl. by J. Ward Swain). Glencoe. 1948. The Free Press. Str. 456. Russel Bertrand: *The Scientific Outlook*. Glencoe. 1948. The Free Press. Str. 277. Shils Edward: *The Present State of American Sociology*. Glencoe. 1948. The Free Press. Radcliffe-Brown A. R.: *The Andaman Islanders*. Glencoe. 1948. The Free Press. Reuter E. B.: *Handbook of Sociology*. New York. 1948. The Dryden Press.

A. K.

„SCIENCE AND SOCIETY“

Amerykański kwartalnik marksistowski w latach wojny (1940—1943).

Kwartalnik „Science and Society“ założony został w roku 1936 i jest redagowany przez grupę uczonych z różnych amerykańskich uniwersytetów; w skład komitetu redakcyjnego wchodziło: A. E. Blumberg, E. B. Burgum, V. J. Mc Gill, M. Schlauch i Bernard, J. Stern. Do współpracy z wydawcami amerykańskimi przystąpiło wielu wybitnych uczonych europejskich, jak Paul Langevin, J. D. Bernal, Joseph Needham, F. Joliot-Curie.

Zgodnie z intencjami założycieli wyrażonymi w 1 zeszytce pierwszego tomu kwartalnika czasopismo zamierzało „publikować artykuły, rozprawy i sprawozdania ilustrujące proces, w toku którego marksizm dokonuje integracji różnych dyscyplin naukowych i oświetla współzależności pomiędzy nauką i społeczeństwem“.

Zamiarem wydawców było nie tylko publikowanie prac wybitnych teoretyków marksizmu z obu półkul, lecz również zamieszczanie polemicznych artykułów przeciwników marksizmu. W ten sposób pragnęli oni mierzyć w dyskusji wagę własnych i cudzych argumentów i sprawdzać słuszność własnej pozycji. Kwartalnik „Science and Society“ miał stanowić centrum żywej myśli marksistowskiej w Ameryce, miał przekonać wyznawców społecznej teorii marksistowskiej o konieczności nawiązania łączności pomiędzy praktycznym działaniem i teorią, zaś intelektualistom bliskim ruchowi marksistowskiemu miał dostarczyć podniety do teoretycznej pracy.

Zgodnie z tak sformułowanym programem materiały zamieszczane w kwartalniku wykazują od początku znaczne zróżnicowanie tematyczne. W czterech tomach „Science and Society“ za lata 1940—1943 zaobserwować można tę samą różnorodność materiału, któremu jednak ujęcie z punktu widzenia jednej metody nadaje charakter jednolitości.

Wśród poruszanych zagadnień wyróżnić można kilka wyraźnie się zarysowujących cykli tematycznych. Do pierwszego cyklu należą rozprawy z dziedziny teorii materializmu historycznego i dialektycznego: L. S. Feuer: *Czynnik ekonomiczny w historii*, (No. 2, vol. IV, 1940) oraz tegoż autora *Dialektyka a prawa ekonomiczne* (No. 4, vol. V) 1942) i *Teorie etyczne a materializm dziejowy* (No. 3, vol. IV, 1942); A. J. McGill: *Materializm dialektyczny i najnowsza filozofia*, (No. 2, vol. IV, 1942).

Drugi dział stanowią artykuły poświęcone zagadnieniom gospodarczym i teoretycznym problemom ekonomicznym. Między innymi są to następujące prace: Anna Rochester: *O istocie renty*, (No. 1, vol. VI, 1940); S. W. Palmer: *Rolnictwo i rezerwy robocze*, (No. 4, vol. IV, 1940); V. D. Kazekevich: *Dwa rozbieżne systemy ekonomiczne*, (No. 1, vol. V, 1941); P. M. Sweezy: *Iluzja „Rewolucji menażerów“*, (No. 1, vol. 6, 1942). Wiele artykułów poruszających tematy ekonomiczne wiąże się bezpośrednio z sytuacją stworzoną w życiu gospodarczym Stanów Zjednoczonych przez wojnę. Są to następujące prace: V. D. Kazekevich: *Wojna i finanse amerykańskie*, (No. 2, vol. IV 1940), Addison T. Cutler: *Gospodarka wojenna i naród amerykański*, (No. 3, vol. 4, 1940); P. M. Sweezy, Earl Browder, L. Dowling: *Probieczerne zagadnienia gospodarki wojennej*, (No. 1, vol. VII, 1943).

Dłuższy cykl poświęcony dziejom marksizmu, wybitnym przedstawicielom myśli marksistowskiej oraz ważnym momentom ruchów społecznych stanowią artykuły historyczne Samuela Bernsteina: *Marks i Engels w Paryżu w roku 1848*, (No. 2, vol. IV, 1940); *Julian Guesde, pionier marksizmu we Francji*, (No. 1, vol. 4, 1940; *Jean Jaurès a problemy wojny*, (No. 3, vol. 4, 1940); *Robespierre i problem wojny*, (No. 4, vol. 4, 1940); *Pierwsza Międzynarodówka w przeddzień Komuny Paryskiej*, (No. 1, vol V, 1941); *Marat, Przyjaciel Ludu*, (No. 4, vol. V, 1941), *Jefferson i Rewolucja Francuska*, (No. 2, VII, 1943). Do cyklu historycznego należą również artykuły: Margaret Schlauch: *Bunt z roku 1381 w Anglii*, (No. 4, vol. IV, 1940); Eva Matraux: *Prądy myśli francuskiej w okresie Trzeciej Republiki*, (No 3, vol. 5, 1941); D. W. Petegorski: *Sily klasowe w angielskiej wojnie domowej*, (No. 2, vol. VI, 1942); M. Schlauch:

Dwie wojny narodu rosyjskiego: 1812 i 1941. — *Najnowsza historiografia sowiecka.* (No. 1, vol. VI, 1942); B. D. Grekow i E. Tarle: *Sowieckie badania historyczne.* (No. 3, vol. VII, 1943).

Ostatnie artykuły należą do cyklu prac informujących o życiu gospodarczym Rosji oraz naczelnym problemach i osiągnięciach nauki sowieckiej. Wśród prac z tego zakresu znajdują się ponadto artykuły. V. D. Kazakevich. *Potęga ekonomiczna Rosji Sowieckiej.* (No. 4. vol. V, 1941); J. Starobin. *Perspektywy stosunków amerykańsko-sowieckich.* (No. 3, vol. 6, 1942); M. Dobb. *Planowanie gospodarcze w Rosji Sowieckiej.* (No. 3, vol. 6, 1942). Zeszyt 3-ci VII-go tomu kwartalnika (1943) niemal w całości poświęcony jest zagadnieniom nauki i kultury sowieckiej. Zawiera on m. in. następujące artykuły: B. D. Grekow i E. Tarle: *Sowieckie badania historyczne*; Alexiej Tołstoj: *Prądy w sowieckiej literaturze*; L. A. Orbeli: *Rozwój biologii w Rosji Sowieckiej.* Prócz tego osiągnięcia sowieckie w dziedzinie nauk przyrodniczych przedstawia obszernie sprawozdanie z konferencji poświęconej zagadnieniom genetyki i selekcji odbytej w Moskwie w październiku 1939 roku. (No. 3, vol. IV, 1940). W związku z tym sprawozdaniem pozostaje również notatka J. B. S. Haldane'a o działalności naukowej Łysienki zamieszczona w czwartym zeszycie IV-go tomu kwartalnika (1940 r.).

Aktualnym zagadnieniem życia Ameryki Południowej poświęcone są artykuły Samuela Putnam: *Dyktatura Vergasa w Brazylii.* (No. 2, vol. 5, 1941) oraz *Życie kulturalne w Brazylii pod rządami Vergasa.* (No. 11, vol. VI, 1941).

Obszerny dział stanowią artykuły poruszające zagadnienia artystyczne, analizujące za pomocą metody marksistowskiej kierunki, postacie twórców i dzieła z różnych dziedzin sztuki. Są to między innymi następujące prace: Charles Hughes: *Muzyka Rewolucji Francuskiej.* (No. 2, vol. 4, 1940), Oliver Larkin: *Daumier i Ratapoil.* (No. 4, vol. IV, 1940), Joseph Kretsch: *Mistyczna ruta w twórczości Tollerera.* (No. 1, vol. IV, 1940); Dorothy Brewster: *Interpretacja przemian społecznych w literaturze.* (No. 3, vol. V, 1941); E. B. Burgum: *Nadzieje demokracji a powieść społeczna Ryszarda Wrighta* (No. 4. vol. VII, 1943) oraz *Sztuka podczas wojny. Odrodzenie tradycji heroicznej.* (No. 4, vol. VI, 1942).

Tematyką filozoficzną oprócz wymienionych już prac z dziedziny materializmu dialektycznego zajmują się następujące artykuły; V. J. McGill: *Notatka o filozofii w Niemczech nazistowskich.* (1, vol. IV, 1940); J. B. Cooper: *Dialektyka, język i zmienność.* (No. 1, vol. IV, 1940); Lewis J. Feuer: *Rozwój logicznego empiryzmu.* No. 3, vol. V, 1941), V. J. McGill i Corliss Lamont. *Dyskusja nad filozofią Johna Deweya.* (No. 1, vol. V, 1941), M. Schlauch: *Semantyka jako forma dezercji.* (No. 4, vol. VI, 1942).

Socjolog znajduje w „Science and Society“ wiele interesującego materiału z różnych dziedzin. Znajduje również artykuły o tematyce ściśle socjologicznej. W numerze 1-szym tomu VI-go kwartalnika mieści się praca D. J. Struika nosząca tytuł: *Socjologia matematyki.* Autor stwierdza, że organizacja społeczna wywiera wpływ na koncepcje i metody matematyki, których rozwój może przyspieszać lub hamować. Śledzenie tego wpływu oraz roli jaką wiedza mate-

matyczna odgrywa w badanym społeczeństwie w zależności od jego społeczno-ekonomicznego ustroju stanowi zdaniem autora przedmiot socjologii matematyki.

W tym samym numerze czasopisma znajduje się interesująca dyskusja na temat właściwego znaczenia określenia „darwinizm społeczny“. Dyskusja ta powstała w związku z zastosowaniem przez B. J. Sterna terminu „darwinizm społeczny“ dla określenia poglądów Ernesta Alberta Hootona wyrażonych w książce: *Why Men Bahave Like Apes and Vice Versa*. (Patrz „Science and Society“, Vol. V, No. 3: B. J. Stern: *Najnowsza literatura poświęcona zagadnieniom styczności kulturalnych i rasowych*). W dyskusji zabrali głos Emily A. Grace i M. F. Ashly Montague; zamknęła ją odpowiedź Sterna.

Zagadnieniu struktury społecznej Indii poświęcony jest artykuł P. Rosas: *Kasta i klasa w Indiach*. (No. 2, vol. VII, 1943). Rosas twierdzi, że system społeczny Indii jest wynikiem wzajemnego oddziaływania dwóch typów grup: kasty i klasy. W rezultacie tego oddziaływania w Indiach kasta objawia się jako klasa, zaś klasa jako kasta.

W zeszycie czwartym tomu VII-ego (1943 rok) B. J. Stern poświęca dłuższy artykuł pamięci zmarłego w roku 1942 Fr. Boasa. Tytuł artykułu brzmi: *Franciszek Boas jako uczoney i obywatel*. Stern przedstawia pokrótce zasadnicze poglądy Boasa na zagadnienie rasy, dziedziczności biologicznej i kultury zwracając szczególną uwagę na podkreślaną z naciskiem przez wybitnego etnologa zależność cech somatycznych od wpływów środowiska społecznego. Na podstawie artykułu Boasa zamieszczonego w *Encyklopaedia of the Social Sciences* Stern wskazuje, jak duże znaczenie przypisywał Boas działaniu czynnika ekonomicznego w rozwoju kultury, stwierdza jednak, iż ustosunkował się on negatywnie do teorii determinizmu ekonomicznego. Stern przytacza również charakterystyczne zdanie Boasa określające jego pogląd na zagadnienie ewolucji społecznej: „Daleki jestem od tego — pisze Boas — aby przeczyć istnieniu ogólnych praw odnoszących się do wzrostu kultury. Jakiegokolwiek jednak mogą być te prawa, w każdym poszczególnym przykładzie zostają one przytłoczone masą wydarzeń przypadkowych, których znaczenie dla tego, co się stało, było prawdopodobnie daleko donioślejsze niżeli prawa ogólne“ (str. 308). W końcu artykułu przedstawia Stern społeczne poglądy Boasa wyrażając uznanie dla jego gotowości do działania w obronie zagrożonej wolności człowieka, dla jego czynnych wystąpień przeciwko nazizmowi, antysemityzmowi oraz wszelkim aktom społecznej niesprawiedliwości we własnym kraju¹⁾.

¹⁾ W związku z oceną znaczenia badań Boasa dla walki z przesądami rasowymi w Stanach Zjednoczonych warto przytoczyć dyskusję pomiędzy Leslie A. White'm a B. J. Sternem na łamach „American Journal of Sociology“.

W numerze 4 pięćdziesiątego drugiego tomu tego czasopisma L. A. White zamieścił recenzję z pracy Boasa: *Race and Democratic Society*. W recenzji tej wyraził on przekonanie, że opinia o zasługach naukowych Boasa w najbliższym czasie ulegnie rewizji. White zapatruje się również krytycznie na znaczenie walki Boasa z dyskryminacją rasową w Ameryce. „Trudno powiedzieć — pisze on — aby Boas dostarczył adekwatnego naukowego wyjaśnienia antagonizmów rasowych: nie znam też żadnego dowodu na to, że jego wysiłki choć na jotę zmniejszyły przesady rasowe“ (A. J. of S. Vol. LII, No. 4, str. 371).

Nauki i zagadnienia przyrodnicze zajmują w „Science and Society“ mniej miejsca aniżeli humanistyczne. Prócz wspomnianych artykułów o nauce socjologicznej i Łysienice w omawianych tomach kwartalnika znajdują się następujące artykuły z dziedziny nauk przyrodniczych: Joseph Needham: *Ewolucja i termodynamika*. (No. 4, vol. VI, 1942); B. S. Robbins: *Bezradność biologiczna i neurozy*. (No. 4, vol. VI, 1942)

A. F. Joffe w artykule: *Fizyka i wojna* (No. 3, vol. VII, 1943) mówi o znaczeniu badań w dziedzinie fizyki i opartych o nie wynalazków technicznych dla zwycięstwa w wojnie. Podobny temat poruszają Henry Grundfort i Joseph Needham w artykule: *Wyzyskanie pracy uczonych*. (No. 1, vol. VII, 1943). Oba te artykuły są znamienne dla poglądów i postaw uczonych, którym wojna uświadomiła związki łączące naukę z życiem społecznym.

A. K.

„SOCIAL RESEARCH”

An International Quarterly of Political and Social Science

1947, vol. XIV.

W roku 1947 ukazały się trzy numery kwartalnika. Podajemy przegląd zawartych w nich artykułów.

Nr 1, marzec.

Bryn J. Hovde: *Unesco*. Autor przedstawia historyczną genezę tej organizacji na tle wydarzeń politycznych ostatnich lat, omawiając szczegółowo jej

W odpowiedzi na to Stern stwierdza, że oświadczenie White'a przypisać można jedynie całkowitej ignoracji w omawianych sprawach. „W pierwszych dziesięcioleciach wieku — pisze on — w programie socjologii na uniwersytetach amerykańskich figurowały na listach lektury i otaczane były estymą tego rodzaju książki, co Madison Grant: *Passing of the Great Race* i Lothrop Stoddard: *The Rising Tide of Color*. Rozgłaszane były również przedwczesne wnioski eugeników co do różnic rasowych. Jednak dzięki niezwałczonej sile argumentów i niez mordowanemu powtarzaniu kilku zasadniczych tez z dziedziny badań rasowych Boas i idący jego śladem badacze zdolali obalić sądy wielu uczonych, zdyskredytować rasistów i zmusić ich akademickich rzeczników do przejścia na pozycję defensywną. Fakt, że Grant i Stoddard zyskali uznanie jako wpływowi teoretycy w Niemczech, w Stanach Zjednoczonych natomiast stali się *personae non gratae*, przypisać należy w znacznej mierze nieustrudzonym wysiłkom Boasa”.

Szczególnie ostro atakuje Stern twierdzenie White'a, według którego naukowe argumenty bezskuteczne są w walce z przesadami rasistowskimi ze względu na irracjonalny, przypominający psychopatyczne urojenia charakter tych przesądów. W odpowiedzi na to twierdzenie Stern pisze „Nie bierze on (White) pod uwagę istnienia wielkiej ilości ludzi którzy wyznają przesady rasowe, ponieważ zostali oszukani fałszywym rozumowaniem polityków. Często nawet ci, którzy głoszą przesady rasowe nie są psychopatami lecz raczej bardzo racjonalnie myślącymi ludźmi, świadomie używającymi argumentów, których irracjonalność znają, jako techniki mającej służyć do odniesienia sukcesu w walce o władzę... Stopień, w jakim ludzie skłonni są ulegać podobnym argumentom, zależy nie tylko od ich własnego poczucia pewności lub zagrożenia, i od zgodności tych argumentów z ich interesami. Lecz również od tego, w jakim stopniu uodporniła ich na wpływy rasizmu wiedza o fałszywości jego tez. Nawet, gdy ludzie pragną wierzyć w wyższość rasową i nawet, gdy ta wiara może służyć do podniecenia ich dumy i wzmocnienia ich mocy, wychowawcom niejednokrotnie może się udać zabezpieczyć ich przeciwko rasizmowi dzięki wpływowi naukowego autorytetu”. (A. J. of S. Vol. LIII, no. 6, str. 497).